

2. Дежина И., Пономарев А. Перспективные производственные технологии: новые акценты в развитии промышленности. *Форсайт*. 2014. Т. 8. № 2. С. 16–29.
3. Дрекслер Э. Всеобщее благоденствие. Как нанотехнологическая революция изменит цивилизацию/пер. с англ. Ю. Каптуревский; под науч. ред. С. Лурье. М.: Изд-во Ин-та Гайдара, 2014. 504 с.
4. Матюшенко І. Ю. Перспективи розвитку конвергентних технологій в країнах світу й Україні для вирішення глобальних проблем: монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. 448 с.
5. Матюшенко І. Ю. Розробка і впровадження конвергентних технологій в Україні в умовах нової промислової революції: організація державної підтримки: монографія. Харків: ФОП Александра К. М., 2016. 556 с.
6. Мир в 2050 году / под ред. Д. Франклина и Д. Эндрюса. М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2013. 368 с.
7. Росс А. Индустрии майбутнього/пер. з англ. Київ: Наш формат, 2017. 320 с.
8. Рьедматтен Э. Изобретения XXI века, которые изменят нашу жизнь / пер. с англ. Е. Адамович. М.: Эксмо, 2009. 336 с.
9. Спенс М. Следующая конвергенция: будущее экономического роста в мире, живущем на разных скоростях / пер. с англ. А. Калинина. М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. 336 с.
10. Шваб К. Четвертая промышленная революция/пер. с англ. М.: Издательство «Э», 2017. 208 с.

Є. А. Новіков,
*к. ю. н., молодший науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*
А. В. Пустовіт,
*студентка 15 групи Слідчо-криміналістичного інституту
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ЗАПОБІГАННЯ РЕЙДЕРСТВУ В УКРАЇНІ

На даний момент, в Україні частими є випадки вчинення суспільно небезпечних дій, пов'язаних із силовим протиправним захопленням підприємств різної організаційно-правової форми, які в народі

йменуються як «рейдерство». Про велику кількість рейдерських атак свідчить світовий рейтинг захисту прав власності, в якому Україна станом на 2018 рік посідає 115 місце з 128 країн.

Для запобігання рейдерських захоплень ВРУ був зареєстрований законопроект №3300 від 13.03.2007 «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство)» визначають рейдерство як замовлення та (або) організацію нападу на підприємство, установу, організацію з метою його захоплення, що потягло порушення його нормальної роботи, а також напад на підприємство, установу, організацію, з метою його захоплення, вчинене організованою групою [1].

Погоджуємося з думкою А. Смітюха, який вважає, що необхідність надання правового оформлення силовому та протиправному за суттю загарбанню власності це головна, визначальна проблема сучасного рейдерства в Україні [2, с. 61]. На наш погляд, для її вирішення необхідно чітко розмежувати цивільно-правовий термін «поглинання», тобто дії, спрямовані на отримання особою або групою осіб, які діють спільно, корпоративного контролю над суб'єктами господарювання у вигляді пакету акцій або частки статутного капіталу, який забезпечує такий контроль, тобто здатність впливати на справи товариства через використання корпоративних прав, насамперед на участь в управлінні його справами, від кримінально-правового рейдерства та встановлення норми про відповідальність за дане діяння, як за самостійний склад злочину до КК України.

Так, наприклад, у Франції та Італії в законодавстві детально визначено злочини в сфері корпоративного управління та передбачено відповідне покарання, встановлена кримінально-правова охорона підприємств від рейдерських захоплень. Франція ефективно захищає систему корпоративного управління, зокрема, встановлена консервативна процедура реєстрації юридичних осіб судами, які вправі перевіряти достовірність представлених відомостей, запит додаткової інформації без обмеження часових рамок [3].

Науковці умовно поділяють рейдерство на 3 види:

1) «Біле рейдерство» – ретельно спланований комплекс дій для поглинання компанії, що відбувається всупереч волі власників підприємства. Здійснюється на законних підставах. Часто такий вид поглинання використовується до активів які мають проблеми з корпоративним управлінням та/або скрутне фінансове становище.

2) «Сіре рейдерство» – поглинання компанії, що здійснюється шляхом зміщення як законних механізмів так і незаконних дій. Такі захоплення є найбільш складними по своїй суті, адже всі незаконні дії в результаті підтверджуються законними механізмами, що ускладнює подальше оскарження реальними власниками активів.

3) «Чорне рейдерство» – захоплення активів або компаній, з використанням незаконних методів: підкупу посадових осіб товариства, органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади, підробки документів, злочинної змови з державними реєстраторами або нотаріусами. Такий вид рейдерства може бути застосований до будь-якої компанії або активу, але найбільше в зону ризику потрапляють неопублічні компанії [4, с. 131–133].

За характеристикою об'єкта інтересів, рейдерство розподіляється на:

1) Матеріальне (хард-рейдерство) – здійснюється щодо об'єктів нерухомості (будинки, квартири, нежитлові приміщення), акцій підприємств, корпоративних прав і бізнесу в цілому та ін.;

2) Нематеріальне (софт-рейдерство) – плагіат, підкуп виборців тощо.

Узагальнено рейдерське захоплення об'єкта здійснюється таким чином:

– на підставі підроблених документів або судового рішення (в більшості випадків – неправосудного) державним реєстратором вносяться відомості до ЄДРСР про належність майна (корпоративних прав, права управління майном) підставній особі, а відомості про справжнього власника видаляються;

– шляхом фізичного захоплення об'єкта під виглядом реалізації власником своїх законних повноважень;

– формальний перепродаж рейдерами захопленого об'єкта «добросовісному» набувачу чи цілому ланцюгу таких «добросовісних» набувачів [5].

В більшості випадків внесення потрібних рейдерам змін до реєстру здійснюється на підставі судових рішень, які є обов'язковими до виконання. При цьому довести факт винесення суддею завідомо неправосудного рішення майже не можливо. Так як, рішення прийняте без порушення процесуальних норм права. Винесене судове рішення формально виглядає як законне, навіть якщо воно було прийнято на основі підроблених документів.

За даними Міністерства Юстиції кількість рейдерських атак щороку перевищує 3000, а їх результативність становить понад 90 %. Це і є суттєвою загрозою для «рядових» суб'єктів малого та середнього підприємництва і наносить чималої шкоди добросовісній конкуренції на ринку.

На противагу цьому, великі, впливові високорентабельні підприємства стають ціллю рейдерських атак найменше. По-перше, це пояснюється тим, що, вони мають більші організаційні, фінансові, інтелектуальні ресурси для протистояння рейдерству. По-друге, їх захоплення потребує більших затрат з боку рейдера, що робить рейдерську атаку менш виправданною. По-третє, такі підприємства, здебільшого, мають високий ступінь контролю, жорсткі засоби управління і «великих» партнерів, які не бажають втрачати вигідні зв'язки.

Метою отримання контролю над підприємством через реалізацію будь-якої рейдерської схеми, як правило є не продовження успішного бізнесу, а отримання права власності на його матеріальні чи нематеріальні активи за ціною в рази нижчою ринкової. В основному це здійснюється через продаж «добросовісному» набувачеві [6, с. 101].

Захист прав та інтересів потерпілого від рейдерства чи шахрайства з використанням державних реєстрів може здійснюватися у три основні способи:

- шляхом звернення до суду з позовами;
- шляхом звернення до правоохоронних органів із заявою про відкриття кримінального провадження;
- шляхом звернення до Мін'юсту зі скаргою на дії реєстратора [5].

Також, правозастосовна практика наголошує на необхідності врегулювання фіксації та забезпечення доказів потерпілим та забезпечити способи захисту прав потерпілого та підсудності відповідних

справ. Судовий захист повинен бути ефективним. В результаті звернення до суду треба забезпечити поновлення порушених прав потерпілих та більш якісно врегулювати повноваження Міністерству юстиції України щодо внесення ним змін до реєстраційних записів у позасудовому порядку.

Це може здійснюватись шляхом надання Міністерству юстиції України права на скасування реєстраційних записів у випадках, якщо: відповідна реєстраційна дія була вчинена з явним порушенням територіальних повноважень реєстратора; відповідна реєстраційна дія була вчинена на підставі підроблених документів; відповідна реєстраційна дія була вчинена всупереч наявності зареєстрованого обтяження чи заборони; відповідна реєстраційна дія була вчинена шляхом несанкціонованого втручання в роботу електронної бази даних державних реєстрів. [7]

Отже, на нашу думку, ефективними засобами для запобігання рейдерства, необхідно посилити контроль над суб'єктами підприємництва податковими органами, які мають основну частку в статутному капіталі двох і більше юридичних осіб. Це суттєво ускладнить реалізацію окремих схем захоплення підприємств і дасть змогу ефективнішого викриття рейдерських груп.

На рівні підприємства, у випадку, якщо власник (власники) помітили планування рейдерського замаху потрібно посилити внутрішній контроль серед учасників та акціонерів; привернути увагу громадськості і правоохоронних органів до рейдерської атаки, у тому числі і опублікувати в ЗМІ; в межах закону максимально обмежити усіх працюючих за трудовим договором і контрактом до документів і важливої інформації про контрагентів, стани рахунків, дати поставок тощо; якщо метою рейдерської атаки є нерухомість, то доцільно будь-яким способом обтяжити даний об'єкт власності. Окрім цього, не менш важливим є встановлення норми про відповідальність за дане діяння, як за самостійний склад злочину.

Література

1. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство): Законопроект від 13.03.2007 №3300. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.

2. Смітюх А. В. Поняття та ознаки рейдерства у контексті суміжних понять поглинання та загарбання. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство*. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 56–62.
3. Монахов С. А., Ажигитов Р. І., Сычев П. Г. Расследование преступлений, связанных с незаконным захватом предприятий. *Методический обзор*. Москва. 2006. С. 48–56.
4. Андрушків Б. М., Вовк Ю. Я., Дудкін П. Д. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство. Тернопіль: Вид. Тернограф. 2008. 424 с.
5. Ярош С. Рейдерство в Україні – хто винен, Київська торгово-промислова палата. URL : <http://kiev-chamber.org.ua/ru/134/995.html>.
6. Турнаев А. В. Уголовно-правовые аспекты противодействия рейдерским деяниям за рубежом. *Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России*. 2013. С. 93–105.
7. Єфіменко А. Рейдерство або ринок контролю. *Юридичний журнал*. № 11. 2008. URL: <http://justinian.com.ua/article.php?id=3072>.

О. О. Носирєв,
*к.г.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

За сучасних умов господарювання промислові підприємства України опинилися в умовах, коли необхідно самостійно забезпечувати виробничу діяльність, стійкий розвиток й адекватно реагувати на зовнішні впливи, які заважають реалізувати економічні інтереси та використати конкурентні переваги для рівноцінної конкурентної боротьби. За таких обставин важливою умовою підвищення ефективності та стійкого розвитку суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин є формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. На сьогодні у загальнодержавному розумінні відсутній чіткий механізм управління економічною